

Ár 2015, föstudaginn 6. mars, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason

Fyrir er tekið **mál nr. 108/2014:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 20. nóvember 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 11. desember 2014. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar samdægurs og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Engar athugasemdir bárust.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 6. mars 2015.

II.

Málsatvik.

Þann 29. mars 2007 var gerð skuldskeyting á skuldabréfi, sem tilgreint er X, að fjárhæð kr. 2.605.426, en bréfið var þá í eigu FF. Gerðist sóknaraðili skuldari á skuldabréfinu. Vanskil urðu á greiðslu bréfsins og óskaði FF eftir aðför fyrir gjaldfelldum höfuðstól þess og kostnaði. Nam gjaldfallinn höfuðstóll kr. 1.535.224. Þann 27. ágúst 2010 hafnaði sýslumaðurinn í Hafnarfirði því að aðförin næði fram að ganga, þar sem skuldskeytingin uppfyllti ekki formskilyrði aðfararlaga um vottun.

Sóknaraðili var einnig skuldari á gengistryggðum bílasamningi við FFF.

Þann 14. júní 2011 samþykkti Fjármálaeftirlitið samruna FF og FFF við varnaraðila á grundvelli 1. mgr. 106. gr. laga nr. 161/2002, um fjármálafyrirtæki. Varnaraðili tók við öllum réttindum og skyldum FF og FFF og voru félögin sameinuð undir nafni varnaraðila. Gert var ráð fyrir að samruninn tæki gildi frá og með 1. janúar 2011

Þann 27. júní 2014 barst sóknaraðila bréf frá varnaraðila þar sem honum var tilkynnt að bankinn hefði leiðrétt endurútreikning á láni sem sóknaraðili tók hjá FFF og var greitt upp 19. ágúst 2010. Við leiðréttan endurútreikning eignaðist sóknaraðili kröfu á hendur bankanum að fjárhæð 323.025. Með bréfinu lýsti varnaraðili yfir skuldajöfnuði inneignar á láni XX á móti afskrift á láni XXX er varnaraðili eignaðist í kjölfar samruna FF við bankann. Er óumdeilt að þar er um að ræða sama lánið og

tilgreint er með XXX, í ofangreindri skuldskeytingu, en umrætt skuldabréf liggur frammi í málinu og er ónúmerað. Það athugast að engin áritun um skuldskeytingu er færð á skuldabréfið og ekki er vísað til skuldabréfsins nema með útgáfudegi og fjárhæð í skuldskeytingarskjalinu.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að varnaraðili greiði honum 323.025 kr. með vöxtum skv. 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 frá 26. október 2010 til 26. október 2011 til 16. október 2014., en með vöxtum skv. 6. gr. sömu laga frá þeim degi til greiðsludags.

Að mati sóknaraðila voru almenn skilyrði skuldajafnaðar ekki uppfyllt við yfirlýsingu varnaraðila um skuldajöfnuð og er þess því krafist að bankinn greiði út inneign sóknaraðila. Þá er það einnig mat sóknaraðila að krafa varnaraðila á hendur honum, sem upphaflega var í eigu FF sé fyrnd og því niðurfalinn.

Sóknaraðili bendir á að krafa hans á hendur varnaraðila stafi af lánasamningi XXX sem gerður var við FFF hf. þann 28. júní 2007. Samningur hans við FFF hafi verið að fullu uppgreiddur þann 19. ágúst 2010. Varnaraðili hafi síðan yfirtekið skyldur og réttindi FFF þegar félögin sameinuðust undir merkjum varnaraðila árið 2009. Í bréfi varnaraðila dags. 27. júní 2014 gangist bankinn við því að hafa tekið yfir skyldur FFF vegna kröfu varnaraðila.

Sóknaraðili bendir á að krafa varnaraðila á hendur honum hafi stafað af veðskuldabréfi XX, sem sóknaraðili tók yfir þann 29. mars 2007, þá hjá FF. Skuld varnaraðila við FF hafi farið í vanskil í mars 2010 og í ágúst sama ár hafi FF krafist fjárnáms hjá sóknaraðila hjá Sýslumanninum í Hafnafirði. Sýslumaður hafi hinsvegar hafnað framgangi gerðarinnar ex officio, þar sem skuldskeytingarskjal það, sem gengið var frá í tengslum við yfirtökuna á veðskuldabréfi XX hafi verið óvottað. Rúmu ári eftir að gerðinni var hafnað, þann 6. október 2011, hafi varnaraðili yfirtekið rekstur FF en varnaraðili eignast 99% prósent hlutafjár FF í febrúar 2010 í kjölfar nauðasamninga.

Máli sínu stuðnings bendir sóknaraðili á að til þess að skuldajöfnun sé heimil þurfi kröfur aðila að hafa stofnast á milli sömu aðila, vera af sömu rót runnar og jafnframt þurfi kröfurnar að vera gildar. Þá sé það meginregla kröfuréttar að framsalshafi kröfu öðlist aldrei meiri rétt en framseljandi átti. Í þessu tilviki hafi FF aldrei átt sjálfstæðan rétt til þess að beita skuldajöfnuði gagnvart sóknaraðila, enda hafi krafa hans á hendur varnaraðila verið sprottin af kröfu hans á hendur FFF. Því sé ljóst að varnaraðili hafi ekki getað áskilið sér rétt til skuldajafnaðar vegna kröfu sóknaraðila á hendur FFF, þó svo að bankinn hafi eignast kröfu FF á hendur viðskiptavinum þess félags. Af ofangreindu megi því sjá að kröfurnar hafi ekki stofnast upphaflega á milli sömu aðila, hafi ekki tengst sama löggerningi né sömu atvikum.

Hvað varðar kröfu FF á hendur sóknaraðila bendir hann á að það sé krafa sem hafi samskonar lögtaksrétt, sbr. 9. gr. þess veðskuldabréfs sem lá til grundvallar kröfunni. Þar af leiðandi hafi krafa varnaraðila á hendur sóknaraðila fyrnst skv. 3. tl. 3. gr. laga nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda, eigi síðar en 31. mars 2014, en ljóst sé að eldri fyrningarlög taki til réttarsambands aðila enda hafi samningur milli þeirra stofnast fyrir gildistöku laga um fyrningu kröfuréttinda, nr. 150/2007. Þann 31. mars 2014 hafi verið liðin fjögur á frá því að krafa félagsins á

grundvelli veðskuldabréfs X lenti í vanskilum og krafan því fyrnd, sbr. áðurnefndan 3.tl. 3. gr. 1. 14/1905. Sóknaraðili álitur að lesa megi sambærilega niðurstöðu úr dómi Héraðsdóms Reykjavíkur frá 10. nóvember 2014 í máli nr. E-3497/2012. Sóknaraðili telur því ljóst að gjaldfellingin og aðfarargerðin hafi ekki rofið fyrningu kröfunnar, enda var og sé skilyrði 52. gr. laga um aðför nr. 90/1989, að fyrning aðfarahæfrar kröfu sé aðeins slitið ef beiðni hafi borist héraðsdómara eða sýslumanni fyrir lok fyrningartíma „og gerðinni er síðan fram haldið án ástæðulauss dráttar.“ Bankinn hafi á þeim tíma sem liðinn sé frá því að fjárnámsbeiðni hans var hafnað hvergi hreyft sig til að tryggja fyrningarslit kröfunnar. Sé hún því fallin niður og ótæk til þess að beita við skuldajöfnuð með þeim hætti sem lýst var í bréfi varnaraðila frá 27. júní 2014.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili bendir á að hinn 14. júní 2011 hafi FME samþykkt samruna FF hf. og FFF við varnaraðila á grundvelli 1. mgr. 106. gr. laga nr. 161/2002, um fjármálafyrirtæki. Varnaraðili hafi tekið við öllum réttindum og skyldum FF og FFF og hafi félögin verið sameinuð undir nafni varnaraðila. Gert hafi verið ráð fyrir því að samruninn tæki gildi frá og með 1. janúar 2011. Varnaraðili hafi þar af leiðandi eignast allar þær kröfur sem FFF og FF áttu á hendur viðskiptavinum sínum frá stofndeggi þeirra krafna. Þá hafi verið litið svo á að kröfur sem viðskiptavinir félaganna áttu á hendur þeim giltu frá stofndeggi þeirra krafna gagnvart varnaraðila. Samkvæmt þessu telur varnaraðili að umræddar kröfu hafi verið milli sömu aðila og þar með gagnkvæmar.

Þá fái varnaraðili ekki betur séð en að önnur skilyrði skuldajafnaðar hafi verið uppfyllt. Þannig hafi kröfurnar verið sambærilegar, enda kváðu þær báðar á um greiðslu peninga. Þá hafi kröfurnar verið hæfar til að mætast hvað greiðslutíma varðaði og gagnkrafa varnaraðila verið gild krafa.

Loks bendir varnaraðili á að gagnkrafan hafi verið skýr og ótvíræð. Þá fellst hann ekki á það með sóknaraðila að kröfurnar hafi þurft að tengjast sama löggerningi eða sömu atvikum til þess að unnt sé að skuldajafna þeim.

Af öllu framangreindu telur varnaraðili að ekki verði annað ráðið en að skilyrðum skuldajafnaðar hafi verið fullnægt í framangreindu tilviki.

Hvað varðar málalíbúnað sóknaraðila um að krafa varnaraðila hafi verið fyrnd vegna afskriftar á láni nr. 204590 bendir varnaraðili á að samkvæmt 1. tl. 4. gr. laga nr. 14/1905 fyrnast kröfur samkvæmt skuldabréfi, sem ekki falla undir ákvæði 2. gr. laganna, á 10 árum. Ákvæði 3. tölul. 3. gr. laga nr. 14/1905, um fyrningu skulda og annarra kröfuréttinda mæli fyrir um að kröfur, er lögtaksrétt hafi, fyrnist á 4 árum. Sóknaraðili vísar í því sambandi til 9. gr. veðskuldabréfs þess sem deilt er um í máli þessu. Í umræddri 9. gr. veðskuldabréfsins sé meðal annars kveðið á um að heimilt sé að gera aðför til tryggingar skuldinni án undangengins dóms eða réttarsáttar samkvæmt 7. tölul. 1. mgr. 1. gr. laga nr. 90/1989, um aðför, að undangenginni greiðsluáskorun samkvæmt 7. gr. sömu laga. Í 1. mgr. 1. gr. laga nr. 90/1989 séu í ellefu töluliðum taldar upp þær heimildir sem gera má aðför samkvæmt. Samkvæmt 7. tölul. mátti gera aðför til fullnustu kröfum samkvæmt skuldabréfum fyrir ákveðinni peningaupphæð, hvort sem veðréttindi hafa verið veitt fyrir skuldinni eða ekki, þar sem undirskrift skuldara væri vottuð af lögbókanda, hæstaréttar- eða

héraðsdómslögmanni, löggiltum fasteignasala eða tveimur vitundarvottum, ef berum orðum væri tekið fram í ákvæðum skuldabréfsins að aðför mætti gera til fullnustu skuldinni án undangengins dóms eða réttarsáttar. Samkvæmt 10. tl. sömu málsgreinar megi gera aðför til fullnustu kröfum samkvæmt kröfum, áður ótöldum, sem njóta lögtaksréttar samkvæmt fyrirmælum laga.

Samkvæmt framangreindu telur varnaraðili ákvæði 9. gr. skuldabréfsins sem deilt er um í máli þessu ekki fela í sér lögtaksrétt samkvæmt 10. tl. 1. mgr. 1. gr. laga nr. 90 /1989. Þar af leiðandi eigi ákvæði 3. tölul. 3. gr. laga nr. 14/1905 ekki við í málinu heldur ákvæði 1. tl. 4. gr. sömu laga sem mæli fyrir um 10 ára fyrningarfrest. Líkt og sóknaraðili bendi á, hafi fyrningarfrestur vegna kröfunnar byrjað að líða hinn 31. mars 2010. Að þessu virtu telur varnaraðili kröfu bankans vegna afskriftar á láninu nr. 204590 ekki fyrnda.

Hvað varðar tilvísun sóknaraðila til dóms Héraðsdóms Reykjavíkur frá 10 nóvember 2014 í máli E-3497/2012 telur varnaraðili rétt að geta þess að í því máli hafi verið um að ræða kröfu vegna gjaldfelldra eftirstöðva af námsláni og hafi stefnandi verið Lánasjóður íslenskra námsmanna. Í 3. mgr. 9. gr. laga nr. 21/1992 um Lánasjóð íslenskra námsmann, sé sérstaklega mælt fyrir um að endurgreiðslur námslána séu aðfarahæfar án undangengins dóms eða sáttar ef um vanskil er að ræða. Sama gildi um eftirstöðvar skuldar sem felld sé í gjalddaga samkvæmt 11. gr. laganna. Sambærilegt ákvæði hafi áður verið að finna í 3. mgr. 9. gr. laga nr. 72/1982, um námslán og námsstyrki, en þar hafi lánasjóðnum verið veittur lögtaksréttur fyrir vangoldnum endurgreiðslum af skuld, svo og gjaldfelldum eftirstöðvum námslána. Í athugasemdum við ákvæði í frumvarpi því sem varð að lögum nr. 72/1982 komi fram að innheimta námslána hefði ekki verið nægilega markviss. Ástæðan væri fyrst og fremst sú að ekki hefði verið unnt að ganga að lánþegum, þótt um veruleg vanskil hefði verið að ræða, nema með því að stefna þeim fyrir dóm. Í 3. mgr. væri því lagt til að bót yrði ráðin á þessu með því að gera vanskilaskuldir við sjóðinn lögtakskræfar enda væri um að ræða afmarkaðar og óumdeildar kröfur.

Samkvæmt framangreindu hafi Lánasjóði íslenskra námsmanna verið veittur lögtaksréttur fyrir vangoldnum endurgreiðslum sem og gjaldfelldum eftirstöðvum af námslánum allt frá árinu 1982. Hvorki varnaraðila né FF hafi verið veittur slíkur réttur vegna vanskila á skuldabréfum í eigu félaganna. Varnaraðili telur því framangreindan dóm því ekki fordæmisgefandi í þessu máli.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort varnaraðila hafi verið heimilt að skuldajafna inneign á láni XX á móti afskrift á láni X er varnaraðili eignaðist í kjölfar samruna FF við hann.

Ekki er fallist á það með sóknaraðila að skilyrði skuldajafnaðar varðandi aðild hafi ekki verið uppfyllt í málinu, en þegar FF og FFF sameinuðust undir nafni varnaraðila, tók varnaraðili við öllum réttindum og skyldum félaganna tveggja og kröfurnar því gagnkvæmar. Er það ekki skilyrði skuldajafnaðar að kröfur séu frá öndverðu á milli sömu aðila. Þá voru önnur skilyrði skuldajafnaðar einnig uppfyllt. Voru kröfurnar sambærilegar, enda kváðu þær báðar á um greiðslu peninga. Þá voru kröfurnar hæfar til að mætast hvað greiðslutíma varðaði. Fallist er á það með sóknaraðila að kröfurnar verði ekki taldar runnar af sömu rót. Það er hins vegar ekki

almennt skilyrði skuldajafnaðar að kröfur séu af sömu rót runnar heldur veitir það aðeins rýmri rétt til skuldajafnaðar en ella.

Í íslenskum rétti hefur verið talið að það sé almennt óheimilt að skuldajafna peningakröfum sem fjármálafyrirtæki eignast á viðskiptamenn sína við innstæður eða önnur fjárhagsleg réttindi sem viðskiptamaðurinn á í viðkomandi banka eða sparisjóði.

Styðjast þessar takmarkanir öðru fremur við það hlutverk fjármálafyrirtækja að taka að sér vörslur fjármuna fyrir viðskiptamenn sína. Er það almennt ekki samræmanlegt þessu hlutverki að banki gangi að innstæðum eða öðrum fjárhagslegum réttindum til að fullnusta eigin kröfur. Er skuldajafnaðarréttur fjármálafyrirtækja gagnvart viðskiptamönnum almennt verulegum takmörkunum háður. Þessi sjónarmið eiga á hinn bóginn ekki við um kröfu viðskiptamanns um útgreiðslu fjár vegna endurreiknings skuldabréfaláns, á sama tíma og hann skuldar sama banka gjaldfallnar peningakröfur.

Krafa varnaraðila á hendur sóknaraðila lýtur lögum nr. 14/1905 um fyrningu. Skuldabréf hans nýtur ekki lögtaksréttar. Vísan sóknaraðila til dómsmála sem varða Lánasjóð íslenskra námsmanna hafa hér ekki þýðingu um þá túlkun sóknaraðila að bein aðfararheimild í skuldabréfi samsvari lögtaksrétti í skilningi 3.tl. 3.gr., sbr. dóm Hæstaréttar í máli 242/2010. Verður talið að höfuðstóll kröfu varnaraðila fyrnist á 10 árum samkvæmt 1. tl. 4. gr. og sé því ófyrndur. Vextir af kröfunni fyrnast hins vegar á fjórum árum, samkvæmt 2.tl. 3. gr.

Þar sem fram lagt endurrit úr gerðarbók sýslumannsins í Hafnarfirði sýnir að krafa varnaraðila um greiðslu af höfuðstól nemur hærri fjárhæð en kr. 323.025, skiptir hugsanleg fyrning vaxta ekki máli fyrir rétt hans til skuldajafnaðar. Verður kröfu sóknaraðila samkvæmt öllu ofangreindu hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 6. mars 2015.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason